

CEES VAN DEN AKKER ADVIES

Vooronderzoek

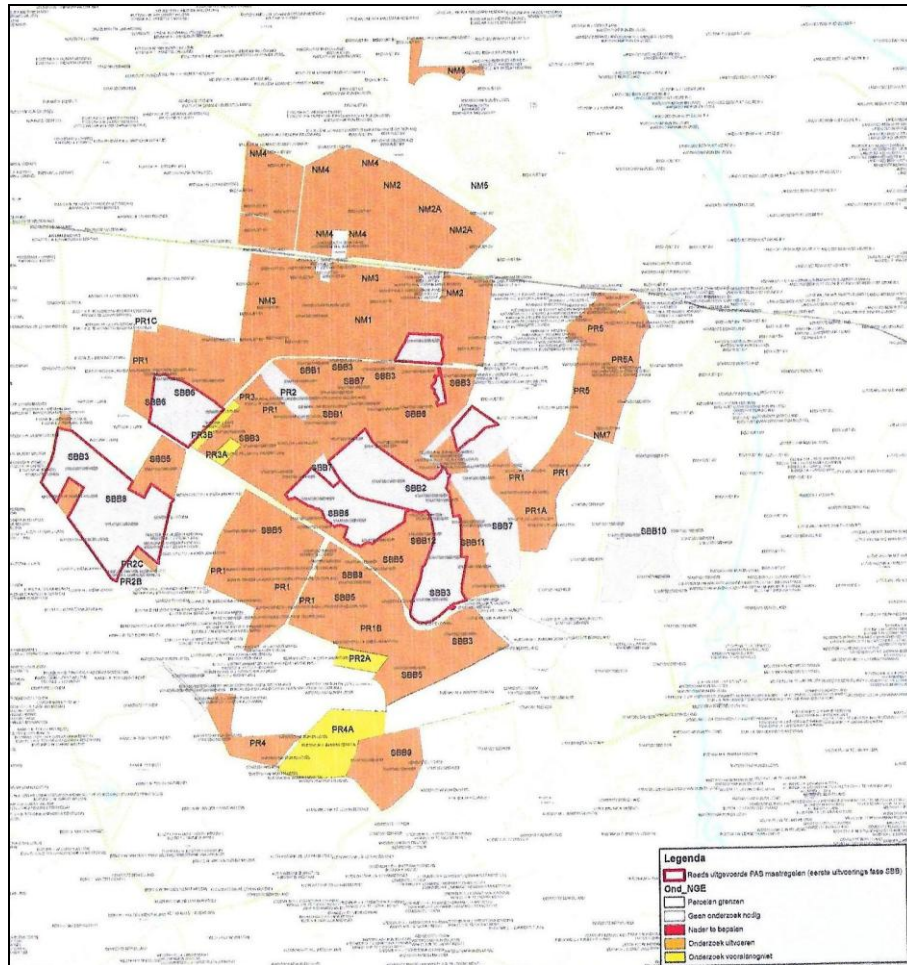
Conventionele Explosieven

Opdrachtgever: SAB Arnhem
Project: Natura 2000 (en omgeving) Stelkampsveld
Ordernummer: 161851
Zaaknummer:
Kenmerk: CA/VO-CE/1708
Gemeente: Lochem
Datum: 26 September 2017

Versie: 02

CEES VAN DEN AKKER ADVIES

Adviseur Opsporen Conventionele Explosieven Vooronderzoek – Directievoering – Toezicht

Datum: 27 september 2017	Datum:
Opgesteld door: Dhr. C. van den Akker Onderzoeker/Auteur	Opdrachtgever: Provincie Gelderland
	

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze rapportage mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.
Het is de opdrachtgever toegestaan voor intern gebruik kopieën te maken zonder toestemming van de auteur

<u>INHOUDSOPGAVE</u>		pagina
1.	<u>Inleiding</u>	5
1.1	Aanleiding.....	5
1.2	Doel.....	6
1.3	Verantwoording.....	5
1.4	Werkwijze.....	5
1.5	Afbakening van het onderzoeksgebied.....	6
2.	Bronvermelding.....	7
3.	<u>Algemene informatie</u>	8
3.1	Inleiding.....	8
3.2	Algemeen historische context.....	8
4.	<u>Inventarisatie bronnenmateriaal</u>	9
4.1	Literatuur.....	9
4.2	Vliegtuig en bombardementgegevens.....	15
4.3	Archief EODD.....	16
4.4	Luchtfotocollectie.....	16
4.5	Gemeente archief.....	19
5.	<u>Analyse van bronnen</u>	19
6.	Conclusie.....	19
7.	Contra indicatie.....	20
8.	Leemten in kennis.....	20
9.	Afbakening verdachte gebieden.....	20
10.	Advies.....	21
11.	Bijlage.....	22

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

De aanleiding tot het uitvoeren van een Historisch Vooronderzoek CE vloeit voort uit het voornemen dat de Provincie Gelderland grondwerkzaamheden uit laat voeren t.b.v. projecten binnen en langs de rand van het gebied Natura 2000- gebied Stelkampsveld in de gemeente Lochem.

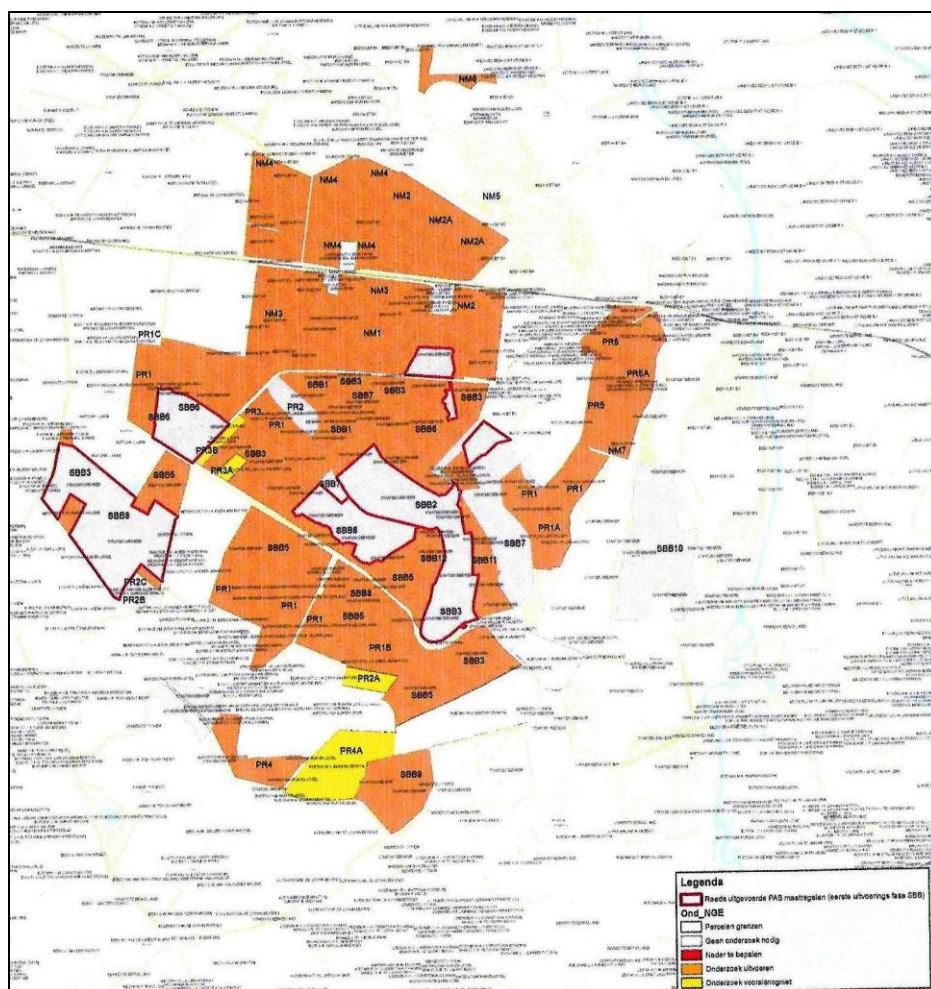
In de periode 1940 - 1945 tijdens de Tweede Wereldoorlog hebben zich op diverse locaties in de huidige gemeente Lochem oorlogshandelingen voorgedaan.

Als gevolg van deze oorlogshandelingen kunnen op bepaalde locatie's niet gesprongen Conventionele Explosieven (CE) of delen daarvan in de bodem voorkomen.

Daarbij kan stagnatie van de werkzaamheden aanzienlijke kostenverhogingen tot gevolg hebben. Het is van belang om duidelijkheid te krijgen over de aard en omvang van de situatie aangaande CE ten einde de veiligheid van personeel en (directe) omgeving tijdens de realisatiefase op een verantwoorde wijze te kunnen waarborgen.

Om inzicht te krijgen in de mogelijke risico's heeft de SAB Arnhem opdracht verleend tot het uitvoeren van een Vooronderzoek naar de mogelijke aanwezigheid van CE of delen daarvan binnen het onderzoeksgebied, gelegen in (de omgeving van) het Natura 2000-gebied in de gemeente Lochem.

NB. Door een aanpassing van het plangebied, is te het onderzoeken gebied uitgebreid. De provincie Gelderland heeft aan Cees van den Akker Advies opdracht verleend het onderzoeksgebied uit te breiden conform de aangeleverde kaart. De aanvullingen zijn verwerkt in dit rapport, versie 2.

1.2 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is beoordelen of er indicaties zijn dat binnen het projectgebied CE aanwezig zijn.

Het onderzoek zal resulteren in een rapportage met een advies over de te nemen vervolgstappen bij de mogelijke aanwezigheid van CE.

De classificatie verdacht wordt gegeven indien er een vermoeden bestaat van de aanwezigheid van CE, welke na de Tweede Wereldoorlog in de bodem zijn achtergebleven. Dit op basis van geverifieerd feitenmateriaal.

De classificatie niet verdacht wordt gegeven indien geen of onvoldoende feitelijke aanwijzingen worden verkregen voor de aanwezigheid van CE.

1.3 Verantwoording

De risico- inventarisatie is uitgevoerd door C. J. E. M. van den Akker.
(senior adviseur OCE)

1.4 Werkwijze

In het vooronderzoek wordt onderscheid gemaakt in de volgende onderdelen:

- inventarisatie van bronnenmateriaal;
- beoordelen en evalueren van bronnenmateriaal;
- opstellen van een rapportage

Het bronnenonderzoek vindt plaats op basis van een inventarisatie van:

- informatie welke aanwijzingen geven dat het onderzoeksgebied, of een gedeelte daarvan, verdacht is op de aanwezigheid van CE (indicaties);
- informatie welke aanwijzingen geven dat het verdacht gebied, of een gedeelte daarvan, als onverdacht kan worden aangemerkt (contra-indicatie).

Van contra-indicaties is sprake wanneer in het onderzoeksgebied in het verleden gerichte opsporing van CE heeft plaatsgevonden of dat grondwerkzaamheden binnen het verdachte gebied hebben plaatsgevonden.

De indicaties en contra-indicaties uit het bronnenonderzoek worden beoordeeld en op basis daarvan wordt gemotiveerd vastgesteld:

- of er sprake is van een CE verdacht gebied, en zo ja;
- de (sub)soort, hoeveelheid en verschijningsvorm van vermoedelijke CE;
- horizontale en verticale afbakening van het verdachte gebied.

Eindresultaat is een rapportage met bijlagen

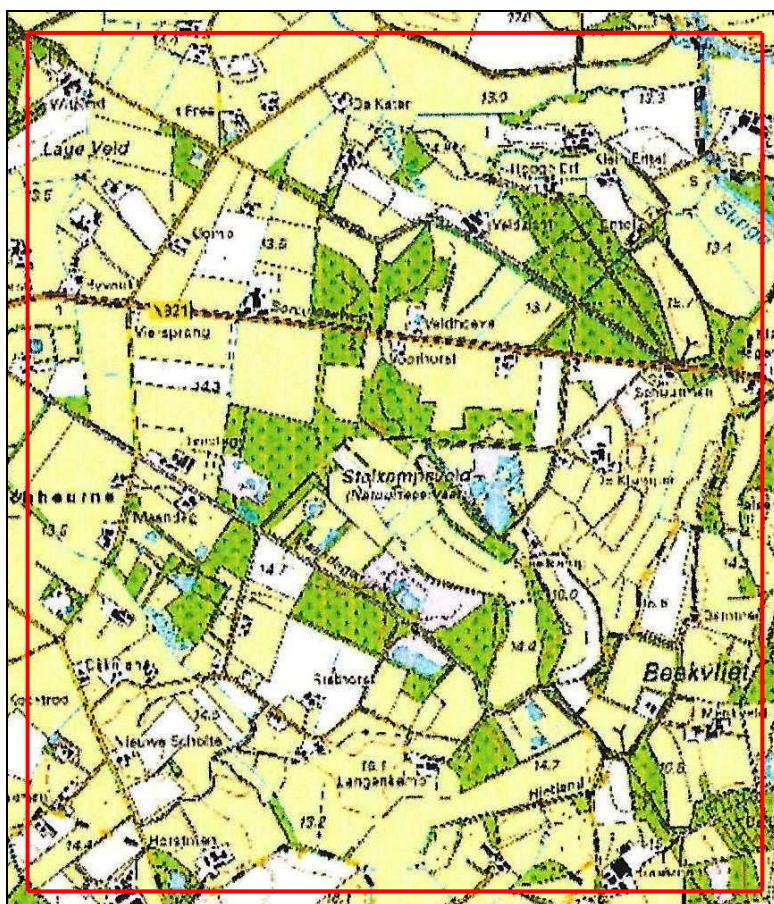
1.4.1 Eerder uitgevoerde onderzoeken ter plaatse of omgeving.

- Aanvullend vooronderzoek - risicoanalyse Conventionele Explosieven Rondweg Lochem.

Kenmerk : RN-15091-01

Datum : 12 december 2015

1.5 Afbakening onderzoeksgebied CE

Onderzoeksgebied CE

2. Bronvermelding

Voor het uitvoeren van het onderzoek en het formuleren van een advies is gebruik gemaakt van de volgende bronnen:

Literatuur

Auteur	Titel	Uitgever
A. Korthals Altes	Luchtaanvallen op Nederland 1940-1945	Amsterdam, 1984
Bert van der Klauw en Bart Rijnhout	De luchtoorlog boven Nederland 1940-1945	
September 1944 Operation Market Garden	A.Korthals Altes - G Turing K.Magry - R Voskuil	Weesp Fabula - van Dishoek
Gelderland Bevrijd	Christ Peters	Hulst Van Geyt
Elisabeth van Blankenstein	Defensie en oorlogschade 1939-1945	Mei 2006 Zeist. In opdracht van het Projectteam Wederopbouw van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg
Zwanenburg, G.J.,	En nooit was het stil Kroniek van een luchtoorlog.	
Herman Beumer	Vliegtuigen boven Lochem	
Historische vereniging Lochem-Laren	Lochem in oorlogstijd	

Archieven		
Naam	Locatie	
Regionaal archief	Zutphen	
Dotka Luchtfotocollectie	Website Dotka.com	Kadaster
Bombardementen en neergekomen vliegtuigen	Cees van den Akker Advies/ Theo Eversteijn	Cees van den Akker
Verliesregister 1940 Defensie en oorlogsschade	Website Rijksdienst voor cultureel erfgoed	Website
Historisch Genootschap Lochem-Laren-Barchem	Lochem	Website
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed		Website
Archief EODD	Beneden Leeuwen	Cees van den Akker Advies

3. Algemene Informatie

3.1 Inleiding

Er kan met zekerheid worden vastgesteld dat er binnen het grondgebied van de huidige gemeente Lochem gevechtshandelingen hebben plaatsgevonden gedurende de Tweede Wereldoorlog. Om een indruk te geven van de oorlogshandelingen is door een samenvatting uit diverse publicaties, een algemeen historisch overzicht samengesteld.

3.2 Algemene historische context.

Mobilisatieperiode

In de periode september 1939 – april 1940 werden de Nederlandse strijdkrachten gemobiliseerd. Aanleiding was de Duitse inval in Polen in september 1939 en de daaropvolgende oorlogsverklaring van de Frankrijk en Groot-Brittannië aan de Duitse regering. In deze periode werden de verschillende onderdelen van Nederlandse strijdkracht onder de wapenen geroepen en werd er een begin gemaakt met het aanleggen van verdedigingslinies, voorbereidingswerkzaamheden ten behoeve van inundaties, mijknenvelden en versperringen.

Meidagen 1940

In de vroege ochtend van 10 mei 1940 vielen Duitse eenheden Nederland binnen. Vanuit het grensgebied vielen Duitse grondstrijdkrachten Nederland binnen, terwijl Duitse parachutisteneenheden in West-Nederland waren geland. Bij Kornwerderzand en bij de Grebbelinie werden de Duitse grondstrijdkrachten gestopt en vochten Nederlandse eenheden dapper tegen de Duitse parachutisteneenheden in het westen van Nederland. Na het bombardement op Rotterdam door Duitse luchtmachteenheden besloot het Nederlandse opperbevel te capituleren. Alleen in Zeeland werd nog doorgevochten door Nederlandse en Franse eenheden.

Duitse bezettingsjaren

Direct na de Duitse inval werd Nederland met enige regelmaat getroffen door (kleinschalige) geallieerde bombardementen. Deze bombardementen waren met name gericht op vliegvelden, havens, infra en industriegebieden. Vanaf 1943, de geallieerde luchtmachten werden steeds sterker – vonden steeds meer grotere en zwaardere bombardementen plaats op vliegvelden havens en industriegebieden in Nederland. Vanaf 1942 werd begonnen met het aanleggen van de *Atlantikwall* door de Organisatie Todt in het Nederlands kustgebied.

Bevrijdingsjaar 1944-1945

Het bevrijdingsjaar voor Nederland startte vanaf september 1944. Geallieerde grondtroepen staken vanuit België de Nederlands grens over in Zeeland, Noord-Brabant en Limburg. Halverwege september 1944 vond *Operation Market Garden* plaats. Dit ambitieuze plan van de geallieerde bevelhebber Montgomery moest ervoor zorgen dat de bruggen tussen Eindhoven en Arnhem door luchtlandingstroepen bezet zouden worden om vervolgens door geallieerde grondtroepen te worden 'bevrijd'. Als dit plan zou slagen dan zouden geallieerde eenheden voor kerst 1944 Berlijn al hebben veroverd. *Operation Market Garden* werd een fiasco en Noord-Brabant, Zeeland, Limburg en Gelderland werden frontgebied voor maanden waar zware (grond)gevechten plaatsvonden in combinatie met artilleriebeschietingen en bombardementen.

4. INVENTARISATIE BRONNENMATERIAAL

4.1 Literatuur

(Bron)

Aanvullend vooronderzoek - risicoanalyse Conventionele Explosieven Rondweg Lochem. Kenmerk : RN-15091-01 Datum : 12 december 2015

Er zijn meerdere indicaties aangetroffen van militaire aanwezigheid in de gemeente Lochem. De volgende passages zijn overgenomen uit het rapport:

- Lochem wordt bevrijd door troepen van de 129th Brigade van de 43e Wessex divisie. De eerste Britse soldaten trekken Lochem binnen zonder te hoeven vechten. De inname aan de zuidelijke kant van het kanaal loopt redelijk eenvoudig. De noordelijke kant van het kanaal is nog steeds in Duitse handen en vanuit de stellingen in Ampsen wordt er op de Lochemse kerktoeren geschoten, waar de Nederlandse vlag reeds is gehesen door de bevolking. Er ontstaat verwarring onder inwoners en Geallieerde soldaten, die ten onrechte menen dat er zich Duitse sluipschutters in de toeren ophouden. Daarop schiet één van de Canadese tanks enkele malen op de kerktoeren, die daardoor zwaar beschadigd raakt.

Resultaat: De kerktoeren van Lochem ligt op ruime afstand buiten het onderzoeksgebied. De gebeurtenis heeft te ver van het onderzoeksgebied plaatsgevonden om invloed uit te oefenen op de aanwezigheid van CE in het onderzoeksgebied.

- Ondanks dat de zuidzijde van het kanaal in Geallieerde handen is, kan de bevolking niet lang genieten van deze bevrijding. De Duitsers hebben zich verschanst aan de noordzijde en in de namiddag beginnen de Duitsers met hun beschietingen op Lochem vanaf de noordzijde van het kanaal. Granaten beschadigen enkele huizen en er vallen gewonden.

Resultaat: Exacte locatie van de beschieting en de schade is onduidelijk. De gebeurtenis heeft te ver van het onderzoeksgebied plaatsgevonden om invloed uit te oefenen op de aanwezigheid van CE in het onderzoeksgebied.

In de gemeente Lochem bevonden zich vier lanceerplaatsen voor de V-1, de Duitse vliegende bom. Het kwam regelmatig voor dat er V-1's neerstortten in de omgeving.

Resultaat: Onvoldoende gegevens om op basis van deze informatie verdacht gebied te kunnen afbakenen.

Tijdens de bevrijding wordt het dorp Lochem en haar directe omgeving zwaar getroffen. Door de aanhoudende gevechten rond en beschietingen op het dorp, zijn 57 woningen vernield, 71 huizen zwaar beschadigd en 260 woningen licht beschadigd. In de weilanden waar geschut heeft gestaan, staan kisten vol ongebruikte munitie.

Resultaat: Exacte locatie van de beschieting en de schade is onduidelijk. Het mag niet worden uitgesloten dat er bij de beschietingen ook CE binnen het onderzoeksgebied terecht gekomen zijn, maar er zijn onvoldoende gegevens beschikbaar om doelmatig verdacht percelen af te bakenen.

(Bron) Land van Lochem 2015 nr. 1

Een verhaal van het Historisch Genootschap Lochem Laren Barchem

Dagboek van de bevrijding van Stad Lochem.

Op 28 maart 1945 beginnen geallieerde troepen – die Zuid-Nederland al vanaf 12 september 1944 geleidelijk hebben bevrijd – een offensief op de rechteroever van de Rijn. Bij Gendringen en Dinxperlo trekken ze de Achterhoek binnen.

- Donderdag 29 maart 1945: Om de geallieerde opmars tegen te gaan blazen de Duitsers diverse bruggen over het Twentekanaal op. Die bij Lochem liggen er nog.
- Goede Vrijdag 30 maart 1945 : In Lochem gonst het van de geruchten en boven de hoofden gonst het van de vliegtuigen. Lochemse burgers en Duitse soldaten worden nerveus, er broeit wat.
- Zaterdag, 31 maart 1945: Duitsers vorderen alles wat maar enigszins kan rijden en een deel trekt weg richting Laren, vanuit de lucht bestookt door geallieerde vliegtuigen. Maar een ander deel verschanst zich in een verdedigingslinie in de Langense Enk, tussen de Cloese en de Watertoren op de Paasberg. Vanaf 12.00 uur mag niemand meer de straat op. Bewoners van huizen in de gevarenzone aan de rand van de Enk zoeken een goed heenkomen.
- Zondag, 1 april 1945: (1ste paasdag) Engelse eenheden zijn tot Barchem genaderd en trekken links en rechts om de Lochemse Berg naar Lochem. Beide formaties belanden bij het naderen van de stad in zwaar tegenvuur en leveren die middag en avond een heroïsche 'Slag op de Langense Enk'. Diverse huizen aan de rand van de Enk worden daarbij zwaar getroffen of in brand geschoten. Ten koste van 11 doden winnen de Engelsen uiteindelijk de slag.
- Maandag, 2 april 1945 (2de paasdag): Lochem ontwaakt en verwelkomt zijn bevrijders. Althans, het juicht enthousiast de Canadezen toe die – ter aflossing van de echte Engelse bevrijders – over Barchemseweg en Nieuwstad rijden. Veel bloemen en vlaggen. Aan de andere kant van het Twentekanaal liggen echter nog Duitsers in Ampsen, wat die nacht tot beschietingen over en weer leidt.
- Dinsdag, 3 april 1945: De Duitsers blazen alsnog de Lochemse brug over het Twentekanaal op en vanuit Ampsen beschieten ze de Lochemse toren. Die nacht bereiken de Canadezen toch de overkant van het Twentekanaal.
- Woensdag, 4 april 1945: In Ampsen wordt nog steeds gevochten. In Lochem zijn de (Nederlandse) Binnenlandse Strijdkrachten (BS) begonnen met het vestigen van nieuw vaderlands gezag. Daarbij hoort ordehandhaving en opsporing van collaborateurs, maar ook het bewaken en verdedigen van cruciale voorzieningen.
- Donderdag, 5 april 1945: Nog wordt vanuit Ampsen op Lochem geschoten, maar aan het eind van de dag is alles rustig. Leden van het z.g. strijdend gedeelte van de B.S. gaan het Twentekanaal bewaken. De stad Lochem is veilig.

Resultaat: In bovenstaande literatuur zijn geen aanwijzingen gevonden welke duiden op locaties binnen het onderzoeksgebied.

(Bron) Historisch Genootschap, Lochem-Laren-Barchem

De oorlog in Lochem, Laren (Gld.) en Barchem

En...toen het vrede was

Een ooggetuigenverslag uit deze woelige dagen, naar W. Olijslag

In het najaar van 1945 verscheen een bescheiden boekje met een verslag van de laatste oorlogsdagen en de bevrijding van Lochem, Laren en Barchem. Het werd samen-

gesteld door W. Olijslag, destijds correspondent bij de Lochemsche Courant. De ang-
stige en enerverende gebeurtenissen zullen bij degenen die deze periode hebben
meegemaakt vele herinneringen oproepen. Speciaal voor het Land van Lochem wordt
het bijzondere verhaal opnieuw verteld.

*De oorspronkelijke, in de oude spelling gestelde tekst is voor deze herpublicatie aan de huidige
aangepast.*

In het volgende wordt getracht U een beeld te geven van:

- Vrijdagmiddag 29 Maart 1945

Er zit spanning in de lucht. De mensen zijn erg opgewonden. Men zegt, dat de Tom-
mies gauw komen. Ook de Duitsers, welke hier aanwezig zijn, worden nerveus. Ze
pakken en rennen heen en weer, en maken zich voor vertrek gereed. De bevrijding is
op komst. De oorlog komt naderbij en zal over ons komen. Hoe zal het ons hierbij ver-
gaan ?

- Zaterdagmorgen 30 Maart 1945

Het is rumoerig op straat. Troepen Duitsers met „gevorderde” paarden en wagens,
zelfs handwagens, fietsen en melkwagentjes trekken weg, zwiingend. Een verslagen le-
ger. Dit is een ander beeld dan de glorieuze intocht met pantsers en vrachtauto's in
1940, met zingende overmoedige soldaten.

Bij bekkenslag wordt bekendgemaakt, dat vanaf half twee des middags niemand meer
op straat mag komen. Er komt iets drukkends over de mensen als bij een naderend
zwaar onweer . . . Ver weg hoort men reeds af en toe kanongebulder. Daarna is het
weer stil, angstig stil . . . De „gravers” zijn ook hedenmorgen onder leiding van de be-
ruchte „kanariepietjes” naar hun werk vertrokken. Het werk is echter stopgezet en ver-
scheidene Lochemse gravers zijn door hen, op hun vlucht voor de Tommies, meege-
voerd naar Laren (G.). Geallieerde vliegtuigen cirkelen geregeld boven hen. Wat zal
hun lot zijn ?

- Zondag 1 April 1945 (1e Paasdag)

Alles is nog rustig, doch niemand waagt zich buiten. Om tien uur wordt weer bij bek-
kenslag bekend gemaakt, dat men misschien 's middags een paar uur buiten mag om
boodschappen te doen. Dit zal nader bekend gemaakt worden. Deze bekendmaking
volgt echter niet, en zo zitten we de gehele zondag weer binnen. Af en toe staan
we aan de straat om iets naders te horen. Er wordt gezegd, dat de Tommies Ruurlo en
Barchem gepasseerd zijn en dat ze zich in de omgeving van de Cloese bevinden.

Na de middag nemen de explosies nog toe, alles schudt en trilt. Het wordt werkelijk
beangstigend. Tegen de avond als het donker wordt, horen we plotseling van zeer
dichtbij kanonnen bulderen, spookachtige lichtflitsen schieten door de lucht en verlich-
ten de huizen en straten. De huizen schudden op hun grondvesten. Er moeten vier
Duitse pantsers op de Paasberg staan bij het kerkhof. Deze schieten op de naderende
Tommies, die na korte tijd terug gaan schieten; weldra is de lucht rood van de branden,
die woeden in de omgeving van de Barchemseweg, Zwiapseweg en Berkeloord. We
brengen de nacht door in angstig afwachten. Het schieten gaat onafgebroken door.
Tegen de morgen wordt het wat minder.

- Maandag 2 April 1945 (2e Paasdag)

's Morgens omstreeks zes uur wordt het rumoerig op straat. Men zegt, dat de Tommies
op de Nieuwstad zijn. Honderden lopen erheen. Ik ga ook een kijkje nemen. Het elec-
triciteitsgebouwtje is in de lucht gevlogen. Op het Nieuwstadsplein staat een kanon met
enige Tommies. Het is er zwart van de toeschouwers. Het blijken echter geen Tom-
mies te zijn doch Canadeezen. Steeds komen er auto's van de Barchemseweg
vol met Canadezen, welke met een donderend hoera door de mensen begroet worden.
Men gooit hen bloemen toe en als er even een opstopping is, dat de wagens stilstaan,
worden ze door velen uit het publiek omhelst.

Alles tooit zich met oranje. Ook van de toren waait het rood, wit en blauw en oranje.
Bijna van alle huizen waait de Hollandse driekleur. We zien vele personen achtergela-
ten Duitse laarzen, kledingstukken en andere dingen naar huis brengen, welke uit de

school gehaald worden. Zelfs N.S.B.-ers gappen mee. De straten liggen vol met puin, pannen en stukken glas. Er is veel stukgeschoten of door de luchtdruk der explosies vernield. Om negen uur gaan we nogmaals kijken en sluiten de deur. Lange rijen auto's, tanks, kanonnen en ander materieel komen nog steeds uit de richting Barchem.

De mensen zijn door het wilde heen. De reactie op de laatste dagen van spanning is opmerkelijk. Men drukt de Canadezen de hand en velen huilen als kinderen.

Een dertigtal Duitsers, gevangen genomen in het Openluchttheater, staan op het Nieuwstadplein. Er zijn jongens van 16 á 17 jaar bij. Zij moeten al hun bezittingen als polshorloges, papieren enz. afgeven. De wapens zijn hun al eerder afgenomen. Daarna marcheren ze de Barchemseweg op. Na een uur komen we weer thuis en vinden het achterhuis stukgeschoten. De Canadezen vonden ons huis gesloten en dachten diensgevolge, dat er zich misschien nog Duitsers in ophielden. Ze hadden eerst geprobeerd het slot er uit te schieten, en toen dit niet lukte, de gehele achterdeur eruit geslagen. Stukken puin liggen er op de vloer, mijn fiets is doorzeefd van kogels.

Ook door het konijnenhok is een kogel gegaan zonder wat te treffen. Veertien kogels vind ik tussen het puin en de glasscherven.

Een Lochemer gaat kijken bij de kanaalbrug en wordt dodelijk getroffen door een granaatscherf. Bij het Twentekanaal woedt de strijd nog voort.

Omstreeks tien uur worden er een achttal zware „Sherman“- tanks voor mijn huis op de Albert Hahnweg geplaatst. De hekken en trottoirs worden grotendeels vernield door deze monsterachtige wagens. Enige ervan rijden in het plantsoentje, waarbij hekken boompjes het moeten ontgelden. Weer anderen komen op het land en tussen de huizen te staan. Al spoedig is de bemanning van zo'n tank (12 man) bij mij in huis. Het zijn Canadezen, lange rijzige mensen. Ze eten in de kamer en in de keuken bakken ze eieren enz. Ze hebben van alles bij zich, thee, biscuits, corned beef, vis, alles in blik, en prachtig wit brood. En niet te vergeten sigaretten in overvloed. Alles heerlijkheden, welke wij jarenlang ontbeerden. Zij zijn gul en delen allen mee. Na het eten gaan ze zich wassen en scheren. Het geeft een hele drukte, maar het is wel prettig. Voor eieren krijgen we enige stukken zeep en chocolade. Mijn dochttertje kijkt er eerst wantrouwend naar. Ze is vier jaar en heeft in haar leven nog geen chocolade geproefd. Ik krijg ook Canadese sigaretten, betere waar dan „eigenbouw“. Tegen de avond vertrekken onze Canadezen. Tegen donker brengen munitiewagens granaten aan voor de tanks. Vijftig, zestig worden er in elke tankgeladen.

De Duitsers bevinden zich achter het Twentekanaal in Ampsen. Men hoort de machiniegeweren rikketikken. De Canadezen verwachten, dat de Duitsers 's nachts Lochem zullen gaan beschieten. We besluiten maar weer naar de kelder te gaan. Het is er ongeriefelijk maar veilig.

Het schieten begint weer. Het bliksemt en dondert van alle kanten. De lucht is weer rood van de branden. De tanks voor mijn huis houden zich gelukkig stil. Het is een angstige nacht. We zijn koud in merg en been als we uit de kelder komen. Wat zal de nieuwe dag weer brengen . . ?

- Dinsdag 3 April 1945

De tanks staan nog altijd bij mijn huis. Ze kunnennog niet verder oprukken, want de brug over het Twentekanaal aan de Larenseweg is opgeblazen en ligt onder het spervuur van de Duitsers. Steeds meer troepen worden door de Geallieerden aangevoerd.

Tank aan tank, auto aan auto komt Lochem binnen uit alle richtingen; een enorme hoeveelheid materiaal. Van de andere kant komen twintig, dertig en nog meer vrachtauto's vol Duitse krijgsgevangenen. Soldaten, spoorwegbeambten, S.S. en Grüne Polizei, alles door elkaar. Ze zien er afgemat en moe uit. Het publiek langs de straat schreeuwt hun verwensingen toe. Ze worden naar Antwerpen vervoerd, vertelt me een Tommy en daarna verscheept naar Engeland of Canada om er te werken.

Omstreeks half elf begint de Duitse artillerie onze toren te beschieten vanuit Ampsen. De ene treffer na den anderen spat op de dikke muren uiteen, wolken van stof en puin komen naar beneden. De spits is aan de ene zijde al weg geschoten en de vlaggen

hangen aan flarden. Ook de fabrieksschoorsteen van Naeff krijgt een schampschot mee. Na een kwartier houdt de beschieting weer op, even plotseling als ze begonnen is. In de richting Ampsen schiet het nog altijd hevig. Men hoort de granaten door de lucht gieren. Om drie uur 's middags staan we even in de open deur te kijken naar de tanks. De bemanningen staan er rustig bij te roken of te praten. Plotseling komen er vanuit Ampsen weer granaten aansuizen. Klaarblijkelijk is het ditmaal op de tanks gemunt, want de projectielen slaan dichtbij in. We vliegen naar de kelder. We zien nog dat de bemanningen ijlings dekking zoeken in de tanks. In de kelder horen we de granaten exploderen. Het huis schudt. Enige granaatsplinters vallen in het keldergat. Na een kwartier is alles weer voorbij. We komen voorzichtig naar buiten. In de achtermuur zijn een paar splinters terechtgekomen en in de buitendeur van de slaapkamer zit een scherf. Ook wat pannen zijn stuk en vele liggen los door de luchtdruk. Als we op straat komen, worden twee gewonde Canadezen weggebracht. Naast ons ligt een schuurtje in puin door een voltreffer. Iets verder is een granaat in een woonkamer terechtgekomen. Achter ons huis ook twee voltreffers in woningen. Gelukkig zijn er geen slachtoffers. Vrijwel alle ruiten zijn gesneuveld. In de Kindersteeg is een hoek van een huis radicaal afgeschoten. De bemanningen van de tanks komen ook weer te voorschijn. Met donker worden beginnen de kanonnen der Canadezen, die in Klein-Dochteren staan weer te schieten.

Het is blijkbaar de bedoeling de Duitse weerstand in Ampsen te breken.

Het dreunt en flikkert weer van jewelste en even later donderen de explosies vanuit Ampsen de lucht in. Overal branden daar weer boerderijen. Vele mensen bij ons in de straat vluchten in de richting Wildenborch en Barchem. Uit de bovenverdieping van ons huis zien we de Canadezen aan de overzijde van het Twentekanaal oprukken met vlammenwerpers. Ze zijn dus over het kanaal. Een gordijn van vuur wordt over landerijen, weiden en helaas ook woningen gelegd. Alles wordt door de vlammen verteerd. Ook de nu komende nacht blijven we op, van slapen komt trouwens toch niets.

Omstreeks drie uur 's nachts wordt het rustiger.

- Woensdag 4 April 1945

Ik ga 's morgens om half acht melk halen aan de Klein-Dochterenseweg. [] Toen de bevrijders reeds in Lochem waren, werd de toren van de Gudulakerk nog door de Duitsers vanaf de andere kant van het kanaal beschoten.

Toen de bevrijders reeds in Lochem waren, werd de toren van de Gudulakerk nog door de Duitsers vanaf de andere kant van het kanaal beschoten.

- Vrijdag 6 April 1945

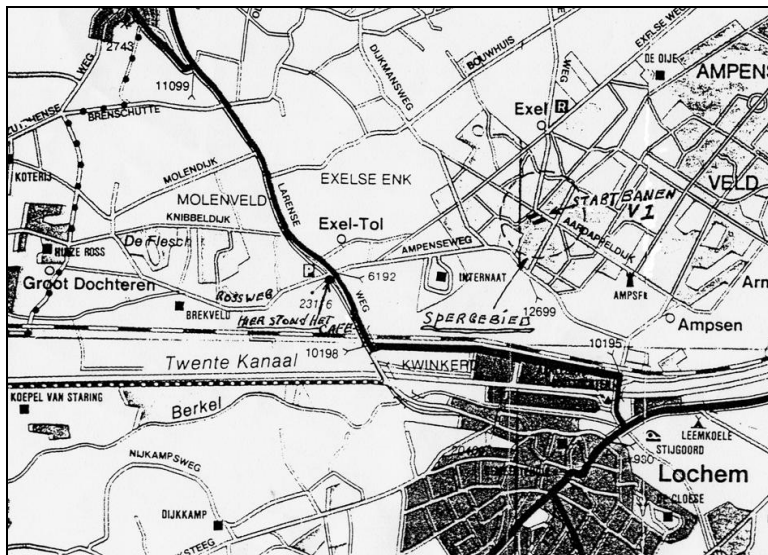
De geallieerde troepen staan nu voor Zutphen en Deventer. In de verte hoort men de kanonnen; er worden nog steeds troepen en grote hoeveelheden materiaal aangevoerd, o.a. de zeer grote amfibietanks. Deze kunnen zowel op het land als te water opereren. Zij moeten dienst doen in Zutphen en Deventer bij de overtocht over de IJssel. We nemen eens een kijkje om en bij Lochem. Op de Barchemseweg zijn enige villa's afgebrand, evenals in Berkeloord, terwijl vele woningen zonder pannen en vol kogelgaten zijn. In de Langense Enk staan een Engelse tank en enige Duitse auto's, welke verbrand zijn. Overal liggen nog ongebruikte granaten en munitie.

Bij de Cloese aan de Zwiapseweg zijn verscheidene boerderijen afgebrand. Al het vee is omgekomen. Hier hadden de Duitsers zich verschanst. De Tommies moesten hen met de tanks verdrijven. Zes Duitsers en vijf Canadezen zijn hier gesneuveld. Paas-zondag is hier de gehele dag gevochten. Midden in een korenveld staat een primitief kruis met een Duitse helm er op, en even verder, onder de bomen nog vijf. Dat is de oogst van de oorlog. De brug over de trambaan aan de Barchemseweg is opgeblazen, doch er ligt reeds een Canadese noodbrug. In de bossen rondom is alles een ravage. Bij de „Dollehoed” is een stuk land in gebruik als kamp voor Duitse krijgsgevangenen.

[] In Barchem is het bekende Hotel „Bosch” afgebrand, dat door de Duitsers is aangestoken. Hier waren de Tommies reeds op zaterdag 31 Maart 1945. 's Morgens om half negen werd het vuur geopend en omstreeks tien uur was Barchem bevrijd. Gelukkig zijn er geen slachtoffers te betreuren. Aan de weg van Barchem naar Ruurlo ook vele afgebrande boerderijen en woningen. Fietsen is hier haast onmogelijk, zo is de weg stuk gereden. Steeds komen er nog colonnes van honderden auto's langs. Overal liggen verbrande Duitse auto's langs de berm en enige Amerikaanse tanks. Bij een uitgebrande Duitse munitie-auto staan drie kruizen met helmen erop.

Even voor Ruurlo nog zes kruizen in de berm van de weg.

(Bron) Historisch Genootschap, Lochem-Laren-Barchem.

Kaartje van Lochem ten tijde van de tweede Wereldoorlog, met "spergebied" en recht boven Lochem een V1 lanceerbaan

Resultaat: In bovenstaande opgave van gebeurtenissen zijn geen aanwijzingen aangetroffen welke verwijzen naar oorlogshandelingen binnen het onderzoeksgebied.

(BRON) OMROEP GELDERLAND

WOENSDAG 17 OKTOBER 2007, 13:08

Brandbom WOII ontmanteld in Barchem

BARCHEM - Op de begraafplaats aan de Bosweg in Barchem is dinsdagmiddag een brandbom uit de Tweede Wereldoorlog gevonden.

Het explosief, van Engelse makelij, is tot ontploffing gebracht.

De vondst werd gedaan tijdens graafwerkzaamheden. De begraafplaats en omgeving zijn afgezet. De Explosieven Opruimingsdienst heeft de bom naar een andere plaats vervoerd, waarna die tot ontploffing gebracht. Daarbij ontstond volgens de politie een zeer luide knal en een grote vuur- en rookkolom.

Resultaat: De locatie Bosweg te Barchem is te ver gelegen van het onderzoeksgebied om een indicatie te geven voor het onderzoeksgebied.

4.2 **Vliegtuigen en bombardementsgegevens**

Ter ondersteuning van de grondtroepen werden jachtvliegtuigen of jachtbommenwerpers ingezet die met boordgeschut en/of lucht-grondraketten specifieke aanvallen uitvoerden. Ook konden deze vliegtuigen een beperkte bommenlast meevoeren.

Opgave van uitgevoerde bombardementen, neergestorte vliegtuigen en neergekomen V1's.

(Bron archief : **Cees van den Akker Advies**),

15 februari 1941

Neergekomen Wellington Mk Ic T2847 LS-R van het No. 15 Alanbury squadron om 23.05 uur bij een boerderij aan de Borculoseweg 36 Barchem, Lochem.

3 juli 1942

Neergekomen Wellington Mk III Z8579 PH-V van het No. 12 squadron om 02.52 uur nabij de Ampenseweg 4 Barchem, Lochem

30 oktober 1944

Neergekomen Mosquito Mk XIX MM628 VY-V van het No. 85 squadron aan de Veldkampseweg Barchem te Lochem.

4 november 1944

Bombardement op Borculo. Getroffen werd een brug.

6 februari 1945

Bombardement op Neede. Getroffen werd Bengalen en de woning van de fam. Markerink naast "De Ruif" aan de Borculoseweg.

13 februari 1945

Bombardement op Borculo. Getroffen werd het Muratplein, Kortewal en de Walbeek.

4 maart 1945

Bombardement door 3 B-26 Marauders Mk met 5 ton brisantbommen op Borculo.

24 maart 1945

Bombardement door 14 B-26 Marauders Mk met 19 ton brisantbommen op Borculo.

Resultaat: In de geraadpleegde archieven neergekomen vliegtuigen en bombardementsgegevens zijn geen feitelijke aanwijzingen gevonden welke wijzen op de aanwezigheid van afwerpmunitie binnen het onderzoeksgebied.

4.3 Archief Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD)

Resultaat: In het archief van de EODD zijn geen meldingen van explosieven aangetroffen welke te herleiden zijn naar een locatie binnen het onderzoeksgebied.

4.4 Luchtfotocollecties

Bron: Dotka.com

De digitale fotocollecties van de Topografische Dienst Kadaster 1940-1945 en Speciale Collecties Wageningen UR zijn geraadpleegd.

Uit de totale collectie zijn drie beschikbare foto's van het projectgebied geselecteerd en bestudeerd, waarvan een bruikbare foto is aangekocht en opgenomen in dit rapport.

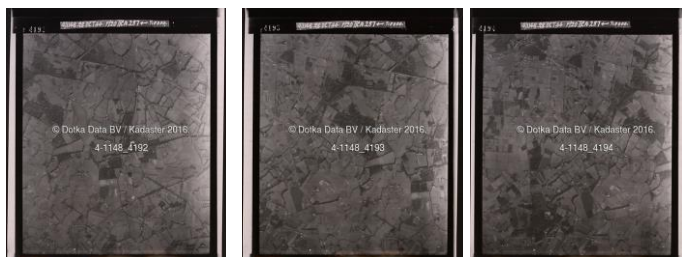

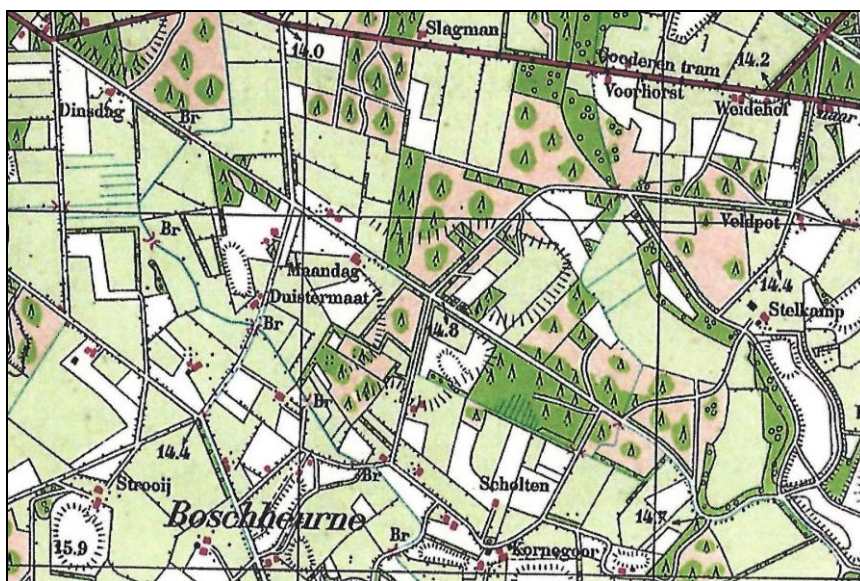
Foto: Barchem, gemeente Lochem, genomen op 28-10-1944, nr. 4-1148_4193.

Inpassing uitsnede foto nr. 4193 / huidige situatie

Resultaat: Er zijn geen sporen van oorlogshandelingen aangetroffen welke wijzen op de aanwezigheid van CE binnen het onderzoeksgebied.

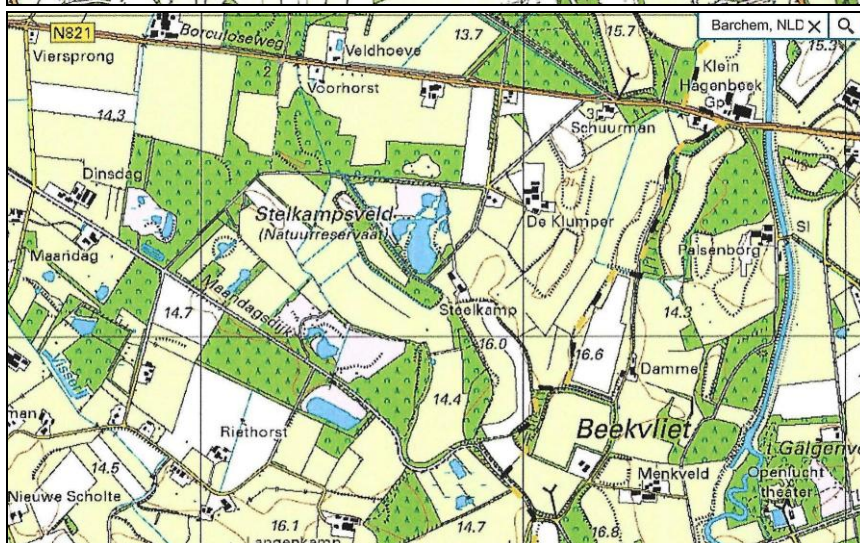
Historie in kaart overzicht

kaart 1943

kaart 1965

kaart 2016

4.5 Gemeentelijk archief

In het Regionaal archief te Zutphen is het archief van de gemeente Lochem ondergebracht.

De navolgende archieven van de gemeente Lochem zijn geraadpleegd:

- Gemeente Lochem Archief nr: 1.003, inv. nr. 501 - Wederopbouw - Herstel oorlogsschade;(voornamelijk bezettingsschade van publiekrechtelijke gebouwen)
- Gemeente Lochem Archief nr: 1.003, inv. nr. 85 - Wederopbouw - Herbouw en herstel van boerderijen;
- Gemeente Lochem Archief nr: 1.003, inv. nr. 1077 Oorlogsschade herstel Toren N.H. kerk;
- Gemeente Lochem Archief nr: 1.003, inv. nr. 84 Herbouw en herstel van woningen en gebouwen.

Resultaat: De archief- inventarisatie van stukken betreffende oorlogshandelingen, oorlogsschade en openbare orde en veiligheid is geraadpleegd.

In de geraadpleegde gemeente archieven zijn geen feitelijke aanwijzingen gevonden welke wijzen op de mogelijk aanwezige CE binnen het onderzoeksgebied.

5. ANALYSE VAN BRONNEN

Literatuur

- In de geraadpleegde literatuur zijn geen feitelijke aanwijzingen gevonden welke wijzen op de mogelijk aanwezige CE binnen het onderzoeksgebied.

Gemeentelijk archief

- In de gemeentelijk archieven zijn geen feitelijke aanwijzingen gevonden welke wijzen op de mogelijk aanwezige CE binnen het onderzoeksgebied.

Website

- Geraadpleegde websites geven geen informatie welke wijzen op mogelijk aanwezige CE binnen het onderzoeksgebied.

Opgave uitgevoerde bombardementen

- Er zijn geen feitelijke aanwijzingen gevonden welke wijzen op bombardementen binnen het onderzoeksgebied.

Opgave van meldingen uit EODD archief

- In het archief van de EODD zijn geen opgave van meldingen aangetroffen welke verwijzen op mogelijke CE binnen onderzoeksgebied.

Luchtfoto collectie

- Binnen de geraadpleegde luchtfoto collecties zijn geen foto's aangetroffen waarop sporen van oorlogshandelingen binnen het onderzoeksgebied zijn waar te nemen. Er zijn geen feitelijke aanwijzingen van CE binnen het onderzoeksgebied.

6. CONCLUSIE

In opdracht van Provincie Gelderland is door *CEES VAN DEN AKKER ADVIES* een Vooronderzoek naar de aanwezigheid van Conventionele Explosieven uitgevoerd. De bevindingen hiervan zijn vastgelegd in rapport CA/VO/017-08, versie 2, datum 26 september 2017.

Op basis van bronnenmateriaal (literatuur en archieven) kan gesteld worden dat er geen feitelijke aanwijzingen zijn aangetroffen welke verwijzen naar mogelijke Conventionele Explosieven of delen daarvan binnen het onderzoeksgebied Stelkampsveld te Barchem gemeente Lochem.

Wij classificeren het onderzochte gebied als niet verdacht van CE

7. CONTRA- INDICATIE

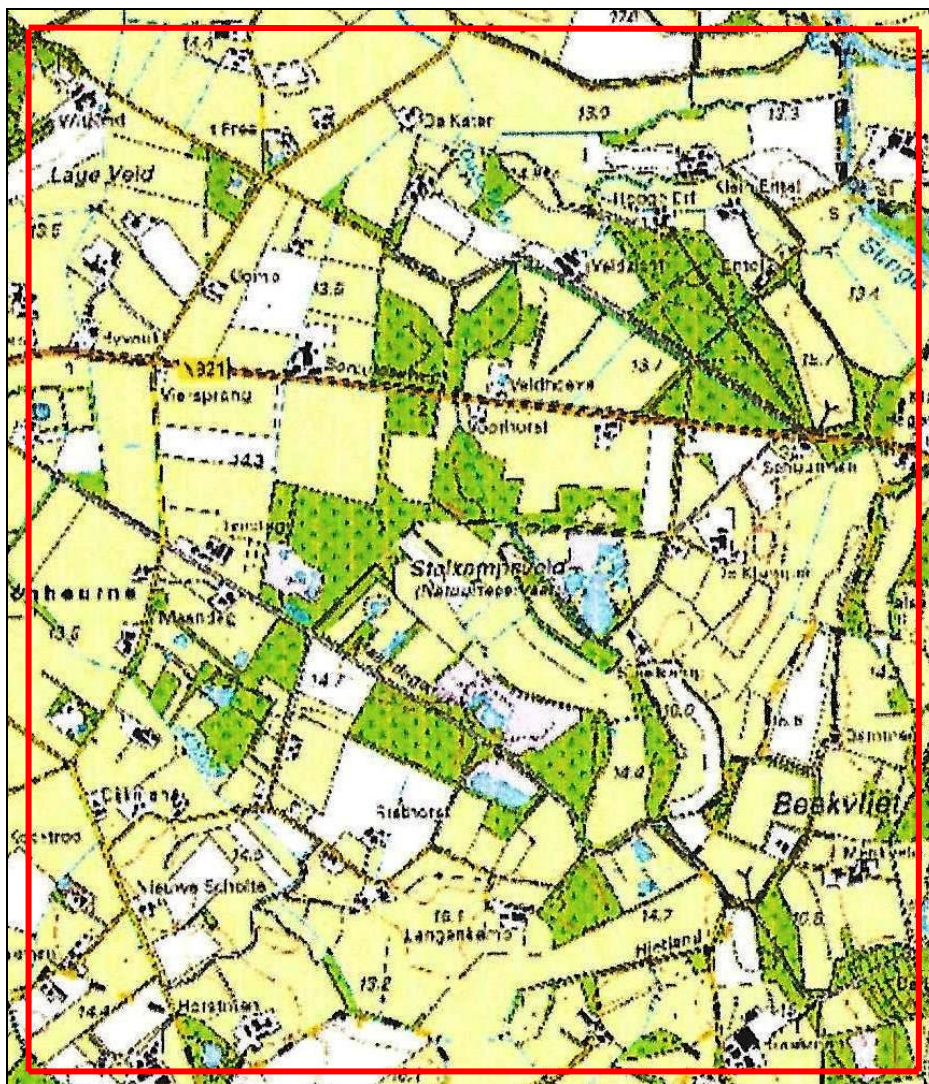
- Na de Tweede Wereldoorlog zijn er grondroerende werkzaamheden uitgevoerd binnen het tracé van de Borculose weg. Aangenomen mag worden dat eventuele aangetroffen explosieven bij deze werkzaamheden zijn opgemerkt en geruimd.
- Na de Tweede Wereldoorlog zijn op de locaties Borculoseweg 20 en 22 opstallen gesloopt, gebouwd en verbouwd. Aangenomen mag worden dat eventuele aangetroffen explosieven bij deze werkzaamheden zijn opgemerkt en geruimd.
- De in gebruik zijnde landbouwgronden zijn na de Tweede Wereldoorlog naar verwachting nog bewerkt. Aangenomen mag worden dat eventuele aangetroffen explosieven bij deze werkzaamheden zijn opgemerkt en geruimd

8. LEEMTEN IN KENNIS

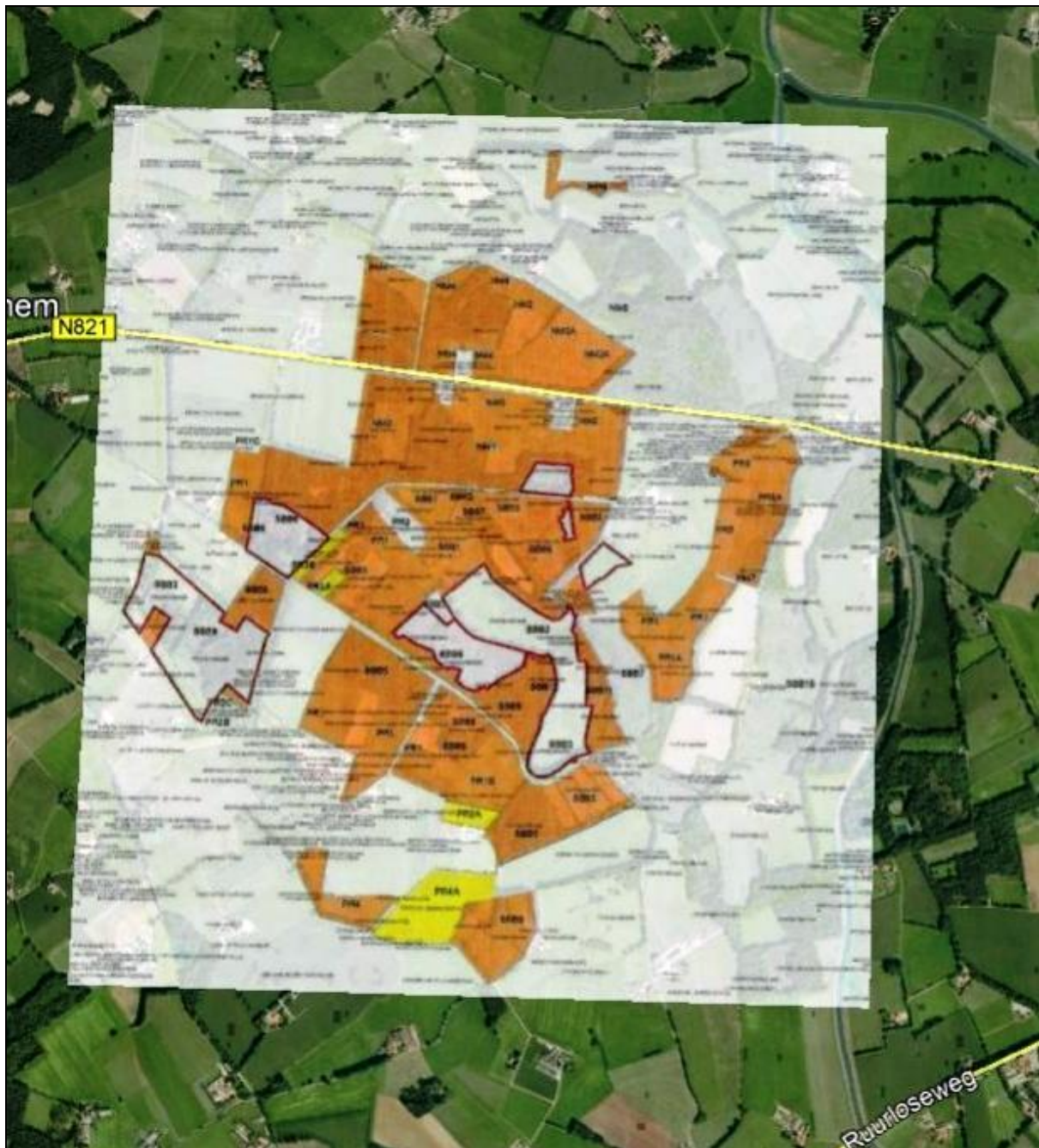
Binnen het digitale archief fotocollecties van de Topografische Dienst Kadaster 1940-1945 en Speciale Collecties Wageningen UR zijn van de periode november 1944 t/m de bevrijding in 1945 geen luchtfoto's van het onderzoeksgebied aangetroffen.

9. AFBAKENING GEBIEDEN

Afbakening van verdacht/onverdacht gebied in het horizontale vlak

Binnen het rode kader het onderzoeksgebied CE, **niet verdacht** van conventionele explosieven.

Inpassing plangebied met te bewerken percelen

10. **Advies**

Het onderzoeksgebied CE is aangemerkt als **niet verdacht van aanwezige CE**. Wij adviseren u de voorgenomen werkzaamheden op reguliere wijze uit te laten voeren.

11. **Bijlage**

Protocol "Toevalstreffer CE uit de 2e WO"

11. Bijlage

Protocol “Toevalstreffer CE uit de 2e WO”

Wat te doen bij het aantreffen van een conventioneel explosief uit de 2e WO.

- ☐ Verdacht object gevonden (werknemers informeren)
- ☐ Aannemer legt het werk stil.
- ☐ Aannemer belt met de politie en gemeente Beleidsmedewerker Integrale Veiligheid
- ☐ De politie geeft een melding door aan het EODD
- ☐ De ruimploeg van de EODD komt vervolgens om het conventioneel explosief onschadelijk te maken
- ☐ Indien een conventioneel explosief onschadelijk moet worden gemaakt informeert de politie, of de beleidsmedewerker Integrale Veiligheid of de burgemeester.

Indien voor de ruiming van een conventioneel explosief een woongebied moet worden ontruimd dan zal de burgemeester de nodige (nood)maatregelen treffen.

Indien de grondroerende werkzaamheden door een BRL-OCE gecertificeerde aannemer worden uitgevoerd zal de senior explosievaardeskundige van de aannemer bij aanwezigheid van een conventioneel explosief de politie en de toezichthouder voor het project alarmeren. Indien er daadwerkelijk een conventioneel explosief onschadelijk moet worden gemaakt wordt de burgemeester en de ambtenaar Openbare orde en Veiligheid geïnformeerd.

De vertaling van dit algemene protocol naar een protocol voor de verschillende onderdelen die tijdens de grondroerende werkzaamheden te maken hebben/krijgen met CE ziet er als volgt uit.

Protocol voor de aannemer

- Verdacht object gevonden (werknemers informeren).
- Werkzaamheden nabij verdacht object staken.
- Direct contact opnemen met de politie (0900-8844) en de directie op de hoogte stellen.
- Het verdachte object in de gaten houden tot de politie/directie op locatie is (vrij houden van toeschouwers, omwonenden en personeel).
- De werkzaamheden kunnen weer worden hervat op aanwijzingen van de directie.

Protocol voor de gemeente / AOV

- De aannemer meldt dat er een verdacht object is aangetroffen.
- Aannemer wijzen op protocol voor de aannemer.
- Direct contact opnemen met de politie (0900-8844) - indien nog niet gebeurd -
- Naar de locatie. - Het verdachte object in de gaten houden tot de politie er is (vrij houden van toeschouwers, omwonenden en personeel)
- De aannemer aanwijzingen geven waar en wanneer hij zijn werkzaamheden kan voortzetten.